02/10/2020

Αποκάλυψη σημαντικού ιερού στον Ψηλορείτη

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Στο «υψηλότερο» ανάκτορο της Κρήτης, την Ζώμινθο συνεχίστηκε η ανασκαφή της Αρχαιολογικής Εταιρείας υπό την διεύθυνση της Επίτιμης Διευθύντριας Αρχαιοτήτων, Δρ. Έφης Σαπουνά-Σακελλαράκη. Παρά τις δύσκολες συνθήκες (COVID-19) η ανασκαφή διενεργήθηκε με όλους τους επιβαλλόμενους όρους προστασίας.

Η ανασκαφή σκοπό είχε, τη διευκρίνιση του τρόπου πρόσβασης στη βόρεια είσοδο του Κεντρικού Κτηρίου, μίας από τις κεντρικές εισόδους και την επαλήθευση της βιομαγνητικής έρευνας, που είχε πραγματοποιηθεί από την ομάδα του Α. Σαρρή βορείως του Κεντρικού Κτηρίου.

Η φετινή ανασκαφή απέδειξε, ότι το υπάρχον, διώροφο ή και τριώροφο Κεντρικό Κτήριο είχε παλαιότερη χρήση, τουλάχιστον από το 2000 π.Χ. και ότι από το 1700 π.Χ άρχισε να επεκτείνεται στον γύρω χώρο, κάτι που έχει ήδη διαπιστωθεί σε

παλαιότερες ανασκαφικές περιόδους, με επιστέγασμα όμως εφέτος την αποκάλυψη των δύο νέων συγκροτημάτων. Εν τέλει προκύπτει, ότι η έρευνα στη βόρεια κλιτύ του λόφου, όπου βρίσκεται το ανάκτορο, δεν έχει εξαντληθεί ανασκαφικά και ότι χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση.

Για μία ακόμη φορά αποδεικνύεται, ότι το ανάκτορο της Ζωμίνθου είχε έναν πολιτικό, οικονομικό και θρησκευτικό χαρακτήρα σε όλη τη διάρκεια της ύπαρξής του, λόγω και της γειτνίασης με το μεγάλο θρησκευτικό κέντρο του Ιδαίου Άντρου, το οποίο είχε ακτινοβολία στην Ανατολική Μεσόγειο, την Εγγύς Ανατολή και την Αίγυπτο.

Η φετινή ανασκαφή έδειξε, ότι η πρόσβαση προς την βόρεια είσοδο γινόταν ήδη από τα παλαιοανακτορικά χρόνια (περί το 1900 π.Χ.) με μία ράμπα, η οποία κατέληγε σε ισχυρό αναλημματικό τοίχο και η οποία στη συνέχεια επιστρώθηκε άλλες δύο φορές με πλάκες κατά την περίοδο των νέων ανακτόρων (1700-1600 π.Χ.). Στον ισχυρό αναλημματικό τοίχο δημιουργήθηκε λοξός, τελετουργικός διάδρομος, που έφθανε στην βόρεια είσοδο. Η χρήση του από την περίοδο των πρώτων ανακτόρων επιβεβαιώνεται από κεραμεική και ιδιαίτερα από τα κύπελλα του τύπου της ΜΜ περιόδου (περί το 1800 π.Χ.), τα οποία είναι χαρακτηριστικά της κνωσιακής αγγειοπλαστικής.

Στο επίπεδο της ΥΜ ΙΑ περιόδου (περί το 1650 π.Χ.) αποκαλύφθηκαν τρία λίθινα ανοίγματα (αγωγοί αποστράγγισης) των χώρων του Κεντρικού Κτηρίου και των δυτικών διαμερισμάτων που προσκολλήθηκαν σε αυτό αμέσως μετά την καταστροφή του, περί το 1650 π.Χ. (Συγκρότημα Ι).

Από το Συγκρότημα Ι σημειώνεται ιδιαίτερα το αποκαλούμενο πλέον «βόρειο ιερό» της περιόδου των νέων ανακτόρων, το οποίο είναι ένα σημαντικό ιερό έξω από το Κεντρικό Κτήριο. Τμήμα του είχε ανασκαφεί το 2019 και συγκεκριμένα ένας βωμός στρωμένος με λίθους , ανάμεσα και πάνω από τους οποίους ήρθαν στο φως πλήθος τελετουργικών και άλλων αγγείων , κυρίως ρυτά.

Ο εντοπισμός ενός μικρού, χρυσού ελάσματος, που αποκαλύφθηκε μετά από βροχή, προκάλεσε την έρευνα κάτω από αυτό το λίθινο στρώμα του βωμού, όπου επιφυλάχθηκε μία έκπληξη. Στο κέντρο του υποκείμενου στρώματος βρέθηκε τμήμα καμένου ξύλου, στο οποίο ήταν είτε προσκολλημένα, είτε διεσπαρμένα γύρω από αυτό, πλήθος από μικρά, χρυσά ελάσματα, συνολικά περί τα 90 . Η εύρεση αυτού του συνόλου, δεν μπορεί να ερμηνευθεί διαφορετικά από την ύπαρξη ενός ξύλινου ειδώλου, ενδεδυμένου με λεπτά φύλλα χρυσού. Αντίστοιχα είδωλα με χρυσή επένδυση γνωρίζουμε από ελεφάντινα ειδώλια των Αρχανών και του Παλαικάστρου.

Στο ίδιο επίπεδο βρέθηκε λίθινος, τελετουργικός τριπτήρας και σφραγίδα με παράσταση ζώου στην σφραγιστική της επιφάνεια. Προφανώς, μετά από την πρώτη καταστροφή των νέων ανακτόρων, οι ένοικοι του κτηρίου διαφύλαξαν τα λείψανα του κατεστραμμένου ειδώλου, επάνω από το οποίο κτίστηκε ο λίθινος βωμός με τα τελετουργικά αγγεία, που αναφέρθηκε πιο πάνω.

Η διαχρονική ιερότητα του χώρου διαπιστώνεται από την ύπαρξη στον ίδιο χώρο, σε χαμηλότερο επίπεδο και βορειότερα του βωμού, ενός παλαιότερου ιερού της παλαιοανακτορικής περιόδου (περί το 1900 π.Χ.), στο οποίο αποκαλύφθηκαν αποσπασματικά ειδώλια ανθρώπων και ζώων. Μεταξύ αυτών και ένα ωραίο, γυναικείο ειδώλιο, που ονομάστηκε «Κυρά της Ζώμινθος» .

Βόρεια του Συγκροτήματος Ι αποκαλύφθηκε δεύτερο συγκρότημα δωματίων (Συγκρότημα ΙΙ), που χωρίζεται με στενό διάδρομο από το πρώτο. Τα δωμάτια είναι πλακόστρωτα και εφοδιασμένα με σημαντικό σύστημα αποχέτευσης, με αγωγούς που ξεκινούν από το Συγκρότημα Ι και συνεχίζονται βορειότερα. Σε ένα από τα δωμάτιά του και μεταξύ των κεραμεικών ευρημάτων ήρθε στο φως μία σημαντική σφραγίδα σε σχήμα άνθους, που χρονολογείται στην εποχή των πρώτων ανακτόρων (Φωτ. 12-13).

Λείψανα κεραμεικής δείχνουν μάλιστα, ότι η χρήση του χώρου ξεκίνησε πριν ακόμα από την ίδρυση των πρώτων ανακτόρων, δηλαδή πριν από το 2000 π.Χ.

Τόσο το σύστημα αποστράγγισης όσο και το σύστημα αποχέτευσης αποδεικνύουν την ανεπτυγμένη τεχνογνωσία, που υπήρχε στην Ζώμινθο. Την διαχρονική χρήση του τμήματος που ανασκάφηκε φέτος αποδεικνύει και ένα νόμισμα του δόγη της Βενετίας Pietro Gradenigo (1289-1311), που συμπίπτει με την 4η Σταυροφορία και την περίοδο της Ενετοκρατίας στην Κρήτη.